

SOCIO-POLITICAL ASPECTS REGARDING ROMANIA'S PARTICIPATION IN 1984 AT THE OLYMPIC GAMES IN LOS ANGELES

ASPECTE SOCIAL-POLITICE PRIVIND PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA JOCURILE OLIMPICE DIN 1984 DE LA LOS ANGELES

Marius MARINĂU*

Universitatea din Oradea, Facultatea de Geografie Turism si Sport
email :marius_marinau@yahoo.com

Alina SUCIU

Universitatea din Oradea, Facultatea de Geografie Turism si Sport

Abstract: In the post-war period, the sport had a major impact in the social and political processs for the country's formation, being am important propaganda tool especially for the young people in order to get them in communist organisations.

Through this study we have intended to show how sport was used by Romanian Government as a propaganda tool in the foreign policy. Targeted was the Romania's unalignment with the other Eastern European states from communist "block" to the boycott of the Olympics Games organized by the Americans in Los Angeles 1984.

Key words: sport history, political propaganda, boikott

Rezumat: În perioada postbelică sportul și-a pus amprenta asupra proceselor social-politice de transformare a țării, fiind un important mijloc de propagandă politică și de atragere a tinerilor în rândul organizațiilor comuniste.

În această lucrare ne-am propus să evidențiem modul în care sportul a fost utilizat, de către puterea politică a României din perioada vizată, ca mijloc de propagandă politică pe plan extern. Vizată a fost nealinierea României alături de celelalte state din "blocul" comunist est-european la boicotarea Jocurilor Olimpice organizate de către americani la Los Angeles în 1984.

Cuvinte cheie: istoria sportului, propagandă politică, boicot

* * * * *

INTRODUCERE

Unul dintre principalele mijloace de progandă a regimului pe plan extern l-au constituit rezultatele obținute la competițiile internaționale de anvergură, în mod special cele de la competiția supremă în sport (Jocurile Olimpice), deoarece așa cum însăși oficialitățile vremii acceptau "prin amploarea lor, prin interesul pe care îl trezesc în toate țările lumii, Jocurile Olimpice au devenit un fenomen social, care angajează într-un anumit fel prestigiul țărilor participante". (A.N.R., dos. nr. 54/1964)

Este binecunoscut efectul pe care l-a avut condamnarea de către Nicolae Ceaușescu a intervenției trupelor sovietice și a celorlalte state care făceau parte din Tratatul de la Varșovia.

* Corresponding Author

Aceasta a stârnit o mare agitație în cancelariile occidentale și a atras la vremea respectivă atenția întregii prese internaționale fiind considerat de către mulți un „succes incontestabil” (Institutul pentru Studiul Totalitarismului, 200, p.7) al politicii externe duse de regimul Ceaușescu.

O altă oportunitate foarte bine speculată de autoritățile vremii a constituit-o situația creată de decizia U.R.S.S. de a boicota ediția din 1984 a Jocurilor Olimpice de la Los Angeles, decizie acceptată de toate celelalte state ale blocului comunist la cererea expresă a Moscovei mai puțin România. (Hoberman, J., 1990, p.63)

METODE

Pentru elaborarea acestei lucrări am utilizat metoda studierii documentelor de arhivă referitoare la tema abordată și am analizat acțiunile și hotărârile oficialităților vremii.

SUBIECT

Pe data de 28 iulie 1984 pe stadionul Coloseum în Los Angeles cu ocazia defilării din cadrul ceremoniei de deschidere a celei de-a XXIII-a ediții a J.O., delegației României i se face, de către cei 92 655 de spectatori, o primire deosebit de călduroasă. Cu excepția echipei țării gazdă, delegația României a fost cea mai ovaționată delegație (Alexandrescu H, 1985).

Sucesiunea evenimentelor care au dus la această poziție a României în ceea ce privește boicotarea J.O. de la Los Angeles trebuie analizată cel puțin începând cu ediția din 1980 a J.O. de la Moscova. Această ediție a fost boicotată de echipele SUA și statelor aliate, ca răspuns la invadarea Afganistanului de către URSS.

Primii ani ai deceniului al nouălea al sec. XX-lea consemnează o deteriorare a reputației internaționale a României ca urmare a repetatelor violări a respectării drepturilor omului, Ceaușescu a văzut, în intenția URSS de a boicota J.O. din 1984, șansa de a-și reabilita imaginea personală în ochii Occidentului, de a obține beneficii economice și de a potența statutul internațional al României.

Privilegiile de care spera să beneficieze Ceaușescu, ca urmare a neparticipării la boicot, nu erau un lucru neobișnuit deoarece conform politicii expuse în Memorandumul Deciziei Siguranței Naționale 212 din 2 mai 1973 (Bennet Kovrig, 1991, p.118), administrația americană a împărțit lumea comunistă în “comuniști buni” și “comuniști răi”. Astfel, ei au răsplătit economic și politic așa-ziii “comuniști buni” în speranța de a inspira și celelalte regimuri est-europene să recurgă la acțiuni similare.

O serie de acțiuni întreprinse de Ceaușescu după ce a preluat puterea (stabilirea de relații diplomatice cu Germania de Vest și Israelul, vizitele lui Nixon, De Gaulle, Brandt la București) l-au adus în situația de a fi privit ca și “comunist favorit” de către administrațiile occidentale, iar România ca “rebelă” Europei de Est. Mircea Răceanu, șeful Departamentului nord-american din ministerul de Externe al României între 1974 și ianuarie 1989, declara că România nu era atât de independentă de Moscova precum președintele N. Ceaușescu dorea să proiecteze lumii. Toate acțiunile sale de politică externă erau bine gândite, nu erau rodul hazardului. Un motiv pentru care Ceaușescu a putut practica o politică externă relativ independentă de Moscova fără să atragă mânia URSS, a fost acela că el era fidel principiilor comunismului ortodox, puterea sovietică neîndoindu-se de orientarea sa politică nici o clipă.

Înainte de moartea liderului sovietic Iuri Andropov (9 februarie 1984), fost șef al KGB, URSS au afirmat cu fermitate că vor participa la J.O. de la Los Angeles. Antonio Samaranch spunea despre acesta că îl făcuse să creadă că URSS va merge la Los Angeles deoarece “era o persoană foarte inteligentă care nu putea să nu realizeze posibilitatea unică pentru URSS de a-și demonstra superioritatea sportivă în fața lumii” (*Sport Europe*, nr. 27/1996, p.26)

După instalarea în fruntea URSS a lui Konstantin Cernenko, un comunist „superortodox”, problema participării sovieticilor la întrecerile olimpice a devenit vagă, pentru ca pe data de 8 mai 1984 să fie făcut oficial anunțul boicotării ediției californiene a J.O. de către URSS. Cum era de așteptat țările Pactului de la Varșovia, chiar dacă erau nemulțumite de decizie, s-au alăturat boicotului.

Înainte de anunțarea oficială a boicotului de către sovietici, în media românească nu există nici o mențiune referitoare la posibilitatea unui boicot sovietic la J.O. Prima mențiune în România despre boicot o face serviciul român al Radio Moscova în luna mai. (Wilson, E.H., 1991)

Ca răspuns la tăcerea practică de media română cu privire la știrile care priveau J.O., unde nu apărea posibilitatea boicotului sovietic, Radio Moscova își intensifică transmisiile în România atacând SUA, ca țară organizatoare a J.O. Americanii erau etichetați ca fiind “incompetenți, ipocriți și perfizi, care au atras un boicot inevitabil din partea statelor socialiste” (Wilson, E.H., 1991, p.104). Această atitudine era de fapt o laudă a poziției sovietice, a sprijinului tovarășesc dat Moscovei de celelalte țări aliate și, în același timp, o presiune suplimentară pe conducerea politică a României spre a se alătura boicotului.

Radio Europa Liberă a anunțat (Wilson, E.H., 1991) că alte presiuni sovietice au fost făcute în timpul a patru întâlniri oficiale, desfășurate în perioada 31 martie – 14 mai 1984, între N. Ceaușescu și ambasadorul sovietic în România Evgheni Tiajelnikov.

Administrația Reagan a încercat să ademenească România într-o acțiune independentă. Președintele Reagan i-a trimis o scrisoare lui N. Ceaușescu, chiar înainte de anunțarea oficială a poziției României privind participarea la întrecerile olimpice, specificând că recomandă prelungirea cu un an a statutului României de cea mai favorizată națiune și prelungirea înțelegerii comerciale bilaterale pentru alți trei ani. În final președintele American și-a exprimat dorința ca: “echipa olimpică a României să participe la jocurile din această vară” (*Departament of State Action Memorandum*, 17 may 1984, Subject: “Proposed letter from the president to President Ceaușescu of Romania”, citat de Wilson E. H., 1991, p. 87). Deși în scrisoare era un singur paragraf referitor la problema boicotului olimpic, unica intenție a acestei scrisori era încurajarea participării României la J.O. de la Los Angeles.

N. Ceaușescu era conștient că ne-boicotarea ediției din 1984 a J.O. i-ar afecta grav reputația de lider internațional independent și nu își putea permite să ia o astfel de decizie. Însă, probabil, din considerente tactice a amânat foarte mult un anunț oficial. Cu siguranță i-a plăcut să fie în centrul atenției, să i se facă publicitate în media occidentală, să fie rugat (chiar implorat la un moment dat). Dorea ca la momentul potrivit să obțină maximum posibil din participarea României la J.O. de la Los Angeles, atât în plan politic cât și economic.

Pe 5 mai 1984, cu trei zile înainte ca sovieticii să-și anunțe oficial poziția, N. Ceaușescu îl asigură pe J.A. Samaranch (venit la București pentru a-i înmâna fostei gimnaste N. Comaneci o medalie), că deși el știe cu siguranță că URSS vor boicota J.O., sportivii români vor participa la întreceri.

În perioada 24-25 mai 1984, la Praga, a avut loc întâlnirea reprezentanților comitetelor olimpice naționale ale țărilor din Pactul de la Varșovia, cu privire la poziția față de Jocurile Olimpice. În discursurile formulate s-a criticat SUA, comitetul de organizare a J.O. de la Los Angeles și presupusa lipsă de securitate a atleților comuniști. În momentul în care a luat cuvântul reprezentantul Comitetului Olimpic Român, iar Haralambie Alexa a anunțat că România a sprijinit întotdeauna mișcarea olimpică și în consecință țara noastră va participa la întrecerile de la Los Angeles, în sală s-a instalat o tăcere șocantă. După câteva minute de uluială s-a cerut o pauză de cinci minute care s-a prelungit la mai bine de o jumătate de oră. Informal, după reuniune delegația cehoslovacă s-a plâns românilor, deoarece actul lor le va face și mai greu demersul de a explica populației decizia de neparticipare la J.O.

Lui Ceaușescu nu i-a luat mult timp să culeagă roadele deciziei sale. În ziua următoare anunțului de la Praga în guvernul american se discută deja modalitățile de sprijinire și ajutor pe care administrația Reagan le putea oferi României: “Sub aceste auspicii și în sprijinul politicii noastre de diferențiere a țărilor din estul Europei, este important pentru noi să demonstrăm că există beneficii pentru membrii Pactului de la Varșovia care au rupt relația cu sovieticii. În ce privește România sunt multe cazuri de licențe de export care merită rezolvare rapidă” (Department of State Memorandum for Robert McFarlane, The White House, from Charles Hill, Executive Secretary; Subject: “Romania’s Decision to Attend the Olympics - The U.S. Response,” 4 June 1984, citat de Wilson E. H., 1991, p. 90).

La opt zile de la anunțul de la Praga, SUA reînnoiesc statutul de națiune cea mai favorizată pentru România pentru încă un an. Deasemenea, organizatorii americani le-au creat românilor și o serie de facilități (Wilson E.H., 1991), suportând într-o măsură consistentă costurile în ceea ce privește deplasarea delegației pe ruta București – Los Angeles și retur, mai ales în ce privește transportul materialelor de concurs (ambarcațiunile de canotaj, kayak-canoe, etc.). Cotidianul New York Times (citată în cotidianul ProSport, 17 iulie 2009) anunța în iulie 2008 că SUA ar fi plătit 120 000 dolari României pentru a nu se alătura boicotului celorlalte țări comuniste, ca susținere a participării la J.O. de la Los Angeles. (ProSport, 17 iunie 2009)

Puterea comunistă a considerat întotdeauna că rezultatele mai bune obținute în sport, comparativ cu cele obținute de sportivii din țările capitaliste, demonstrează eficiența sistemului politic, iar în comparație cu celelalte state comuniste aceste rezultate aveau darul de a demonstra o aplicare mai eficientă a ideologiei comuniste. Puterea politică a realizat rolul important, de mijloc de propagandă comunistă și de formare în exterior a unei imagini favorabile României și lui N. Ceaușescu, pe care sportul îl poate avea pe plan internațional și a acordat mișcării sportive o atenție deosebită.

Statistica realizată pe baza rezultatelor obținute de sportivii români la cea mai puternică și reprezentativă competiție sportivă, Jocurile Olimpice, evidențiază progresul imens pe care l-a făcut sportul din România în perioada în care la putere s-a aflat N. Ceaușescu. Dacă în perioada interbelică aproape putem să spunem că nu contam din punct de vedere valoric pe scena sportivă internațională, după cel de-al doilea război mondial România obține performanțe din ce în ce mai bune, ajungând ca la ultimele patru ediții ale Jocurilor Olimpice desfășurate în “epoca N. Ceaușescu” (1976, 1980, 1984 și 1988) să se claseze, de fiecare dată, între primele zece națiuni ale lumii. Prezența la ediția din 1984 a J.O. a fost, pentru România, de departe cea mai prolifică participare la întrecerile olimpice, atât din punct de vedere strict sportiv (locul 2, după SUA, în clasamentul realizat după numărul de medalii cucerite, a se vedea tabelul nr. 1), cât și din punct de vedere al reputației internaționale, ca efect al neralierii la boicotul celorlalte state din blocul comunist est-european.

Tabel nr. 1 Clasamentul pe națiuni, realizat după numărul de medalii cucerite

An	Editia	Aur	Argint	Bronz	Total	An	Editia	Aur	Argint	Bronz	Total
2012	Londra	2	5	2	9	1972	Munchen	4	9	14	27
2008	Beijing	4	1	3	8	1968	Mexico City	3	6	7	16
2004	Atena	8	5	6	19	1964	Tokyo	4	6	5	15

2000	Sydney	11	6	9	26	1960	Roma	2	4	6	12
1996	Atlanta	4	7	9	20	1956	Melbourne	3	1	6	10
1992	Barcelona	4	6	8	18	1952	Helsinki	5	3	5	13
1988	Seul	7	11	6	24	1936	Berlin	1	1	2	4
1984	Los Angeles	20	16	17	53	1928	Amsterdam	0	1	0	1
1980	Moscova	6	6	13	25	1924	Paris	0	0	0	0
1976	Montreal	4	9	14	27	TOTAL		88	94	119	301

Reporterii prezenți la fața locului, atât cei din presa scrisă cât și cei din audio-vizual, au lăudat faptul că sportivii români au dedicat succesele “din toată inima, cu fierbinte patriotism”, conducătorului mult iubit și celor două mari evenimente: a 40-a Aniversare a eliberării României de sub jugul fascist și celui de al XIII-lea Congres al PCR: “Muncim și trăim în epoca de aur a națiunii noastre, inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, epocă denumită cu mândrie patriotică «epoca Nicolae Ceaușescu», sîntem fericiți și onorați să dedicăm victoriile noastre la cea mai importantă competiție sportivă internațională Dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Republicii, celei de a 40-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și marelui forum al comuniștilor români, Congresul al XIII-lea al partidului” (Alexandrescu H, 1985, p.6), se preciza în întreaga presă românească a vremii.

Însă, în ciuda imensului succes sportiv obținut de România la Los Angeles, cu excepția primirii delegației olimpice române la întoarcerea în țară când N. Ceaușescu a acordat câteva medalii onorifice, sportivii români nu s-au bucurat de atenția ce le-a fost acordată cu ocazia altor ediții ale Jocurilor Olimpice. De exemplu, pe 21 august 1984 când s-a celebrat «a 40-a aniversare a eliberării de sub jugul fascist», și când o serie de oameni din diverse domenii de activitate au primit medalii și titluri pentru contribuția pe care și-au adus-o la «clădirea societății socialiste multilateral dezvoltate», sportivii au fost omiși, iar succesele sportive nu au fost amintite.

Era o măsură șireată a Conducătorului suprem care, după ce și-a atins interesele privind elogiile Occidentului, dorea să atenueze orgoliile sovieticilor prin nedecorarea sportivilor eroi de la Los Angeles, rezultatele lor de excepție nefiind ratificate la cel mai înalt nivel prin decorații și alte avantaje materiale. A părut că Olimpicii români și-au atins scopul, au prezentat regimul Ceaușescu într-o lumină favorabilă și au blocat pentru moment sentimentele anti-ceaușiste în lume. Prin urmare, nu mai era oportună popularizarea lor pentru a nu știrbi din imaginea «conducătorului mareț».

La un an de la încheierea întrecerilor de la Los Angeles, Ceaușescu continua încă să strângă roadele deciziei sale politice. J.A. Samaranch, președintele Comitetului Internațional Olimpic, vine la București pentru ai înmâna lui Ceaușescu «Ordinul Olimpic» cea mai importantă distincție acordată de CIO, ca o recunoaștere a contribuției acestuia la dezvoltarea mișcării olimpice. (Postolache, N., 1995)

După revoluția din 1989, J.A. Samaranch și-a nuanțat gestul, precizând: “oamenii au criticat acordarea Ordinului Olimpic lui Ceaușescu, dar aceasta nu a avut nimic a face cu recunoașterea guvernării interne a țării, ci cu acțiunea importantă de spargere a boicotului țărilor comuniste, ceea ce a fost de o extremă importanță pentru viitorul Jocurilor Olimpice” (Wilson, E.H., 1991, p.95).

CONCLUZII

În perioada postbelică sportul și-a pus amprenta asupra proceselor social-politice de transformare a țării, fiind un important mijloc de propagandă politică și de atragere a tinerilor în rândul organizațiilor comuniste. Rezultatele bune obținute de sportivii români în marile competiții internaționale erau întotdeauna prezentate ca fiind meritul sistemului politic și aveau rolul de a demonstra superioritatea acestuia în comparație cu alte sisteme politice, iar comparativ cu celelalte state comuniste trebuiau să demonstreze mai buna aplicare practică a concepțiilor privitoare la activitatea de educație fizică și sport.

Decizia politică de nealinie, alături de celelalte state comuniste est-europene, la boicotarea Jocurilor Olimpice de la Los Angeles a fost extrem de dificilă și de curajoasă, mai ales dacă ținem cont de contextul geo-politic al vremii, dar ea a adus o serie de beneficii pe mai multe planuri: politic (imaginea României în occident), economic (statutul de națiune cea mai favorizată acordat de S.U.A.) și sportiv (ocuparea locului doi în clasamentul pe națiuni).

Pe plan exclusiv sportiv, considerăm că decizia României de a participa la J.O. din 1984 este una de succes, o generație de sportivi de excepție nefiind privați de posibilitatea de a concura și de a-și arăta valoarea la competiția supremă în sportul mondial. Desigur, locul doi obținut de România în clasamentul pe națiuni după numărul de medalii câștigate, trebuie privit în contextul absenței sportivilor din estul Europei (în mod special cei din U.R.S.S. și R.D.G.). Totuși rezultatele obținute de către sportivii români, în anii imediat următori J.O. de la Los Angeles, la competițiile de anvergură (campionate europene, mondiale și J.O. de la Seoul 1988) ne fac să credem că, indiferent de context, din punct de vedere sportiv participarea la J.O. din 1984 ar fi fost oricum cea mai de succes participare a României la Jocurile Olimpice de vară.

Tabel nr. 2 Locul ocupat de România în clasamentul pe națiuni, realizat după numărul de medalii cucerite

<i>Locul</i>	<i>1972</i>	<i>1976</i>	<i>1980</i>	<i>1984</i>	<i>1988</i>
	Munchen	Montreal	Moscova	Los Angeles	Seul
1	URSS	URSS	URSS	SUA	URSS
2	SUA	RDG	RDG	ROM	RDG
3	RDG	SUA	BUL	RFG	SUA
4	RFG	RFG	CUB	CHN	KOR
5	JAP	JAP	ITA	ITA	RDG
6	AUS	POL	HUN	CAN	HUN
7	POL	BUL	ROM	JAP	BUL
8	HUN	CUB	FRA	NZL	ROM
9	BUL	ROM	GBR	IUG	FRA
10	ITA	HUN	POL	KOR	ITA

Puterea politică a realizat rolul important, de mijloc de propagandă comunistă și de formare în exterior a unei imagini favorabile României și lui Nicolae Ceaușescu, pe care sportul îl poate avea pe plan internațional și a acordat mișcării sportive o atenție deosebită. Probabil, cea mai puternică lovitură de imagine pe care a dat-o regimul lui Ceaușescu în Occident a fost legată de fenomenul sportiv. Este vorba de nealinie alături de toate celelalte state ale blocului comunist la boicotarea Jocurilor Olimpice de la Los Angeles din 1984.

CONFLICTE DE INTERESE

Nimic de declarat.

PRECIZĂRI

Articolul valorifică rezultate din tezele de doctorat ale celor doi autori.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu H. (1985), *Olimpiada californiană*, Editura Sport-Turism, București
- Alexe N. (2002), *Enciclopedia Educației Fizice și Sportului din România*, vol. I-IV, Editura Aramis, București
- Aurelia Leicand, *Romania and the Olympics Games*, Radio Free Europe Reserch: Situation report, 13 iunie 1984, citat de Wilson E. H. în *The Politics of The Olympic Games* (1991)
- Bennet Kovrig (1991), *The United States and Eastern Europe*, New York University Press, New York
- Hoberman J. (1990), *The Transformation of East German Sport*, în *Journal of Sport History*, vol. 17, University of Texas, Austin
- Kukuskin G.L. (1955), *Cultura fizică sovietică – factor important de educație comunistă*, Editura Tineretului, București
- Matache C. (2006), *Prezențe românești în organizațiile sportive internaționale*, Editura AdPoint, București
- Postolache N. (1995), *Istoria sportului în România. Date cronologice*, Editura Profexim, București
- Raetchi G. (1990), *Revenirea între stele*, Editura Divertis, București
- Wilson E. H. (1991), *The Politics of The Olympic Games*, Editura University of California Press, Los Angeles,
- *** *Am fost plătiți să participăm?*, cotidianul “ProSport”, nr. 3649, 17 iunie 2009
- *** Arhivele Naționale ale României. Fond CC al PCR, Secția Propagandă și Agitație, *Dosarele: 22/1958 (f.12-17), 54/1964 (f.1-7), 3/1973 (f.35-76), 30/1974 (f. 7-26, f.110-122), 5/1975 (f.117-120), 26/1976 (f.3-4)*
- *** Department of State Memorandum for Robert McFarlane, The White House, from Charles Hill, Executive Secretary; Subject: “*Romania’s Decision to Attend the Olympics - The U.S. Response*” 4 June 1984, citat de Wilson E. H., în *The Politics of The Olympic Games* (1991).
- *** *Department of State Action Memorandum*, 17 may 1984, Subjet: “Proposed letter from the president to President Ceaușescu of Romania”, citat de Wilson E. H., în *The Politics of The Olympic Games*, (1991)
- *** *Lucrările conferinței pe țară a mișcării sportive*, Editura CNEFS, București, 1973
- *** *Primăvara de la Praga*, Institutul pentru Studiul Totalitarismului, București, 2005
- *** *Sport Europe*, în *European Olympic Committes*, Official Magazine, în *In may 1984*, nr. 27/1996